

Oikeusministeriölle

Viite: Lausuntopyyntönne OM 5/41/2009

Viitekirjeessä pyydettyä lausuntona työryhmämietinnöstä 28/2010, teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen, Vantaan kärjäoikeus esittää kunnioittaen seuraavaa.

Työryhmän esittämällä lainsäädäntömuutoksilla ei olisi merkittävää vaikutusta Vantaan kärjäoikeuden toimintaan tai työmääriin. Näin ollen Vantaan kärjäoikeus lausuu työryhmän ehdotuksista yleisellä tasolla.

Yleistä immateriaalioikeudellisten asioiden siirrosta markkinaoikeuteen

Vantaan kärjäoikeus pitää työryhmän mietinnössään esittämiä kannanottoja immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn ja ratkaisemisen vaativuudesta, käsittelijöiltä edellytetystä erityisasiantuntemuksesta sekä erikoistumisesta lähtökohtaisesti oikeina.

Vantaan kärjäoikeus ei kuitenkaan pidä oikeana työryhmän ehdotusta keskittää immateriaalioikeudelliset riita- ja hakemusasiat markkinaoikeuteen. Kärjäoikeuden käsityksen mukaan kyseisten asiaryhmien käsittelyn siirtäminen markkinaoikeuteen aiheuttaisi enemmän haittaa kuin mitä siirrosta mahdollisesti koituvat hyödyt olisivat. Yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvien asioiden siirtäminen erityistuomioistuimeen edellyttäisi erityisen painavia syitä. Kärjäoikeuden käsityksen mukaan tällaisia erityisen painavia syitä ei ole olemassa.

Kärjäoikeus pitää ehdotuksen merkittävimpana ongelmana immateriaalioikeudellisten riita- ja hakemusasioiden sekä toisaalta rikosasioiden käsittelypaikan erottamista. Asioiden keskittämisen ja tuomareiden erikoistumisen turvaamisen kannalta ei liene tarkoituksenmukaista, että lukumääräisesti suhteellisen vähäiset mutta vaativuustasoltaan merkittävät immateriaalioikeudelliset asiat hajautettaisiin riita- ja hakemusasioissa markkinaoikeuteen ja toisaalta rikosasioissa kaikkiin Suomen kärjäoikeuksiin.

Vantaan kärjäoikeus pitää tarkoituksenmukaisempana, että sekä immateriaalioikeudelliset riita- ja hakemusasiat että rikosasiat keskitettäisiin yhteen tai vaihtoehtoisesti kahteen maantieteellisesti riittävän etäällä toisistaan sijaitsevaan kärjäoikeuteen. Tällä menettelyllä pystyttäisiin paremmin turvaamaan asioiden keskittämistä saatavat edut ja tuomareiden erikoistuminen sekä vältettäisiin ne prosessuaaliset ongelmat, joita aiheutuu immateriaalioikeudellisten riita- ja hakemusasioiden siirtämisestä erityistuomioistuimena toimivaan markkinaoikeuteen.

Vantaan kärjäoikeus ei yhdy työryhmän käsitykseen siitä, että hallintoviranomaisen, tässä tapauksessa lähinnä Patentti- ja rekisterihallituksen päätöksistä valittaminen yleiseen alioikeuteen olisi perustuslain 98 §:n ja 99 §:n valossa ongelmallista. Perustuslain 98 § tai 99 § eivät kärjäoikeuden näkemyksen mukaan muodosta estettä sille, että hallintoviranomaisen päätöksestä valittaisiin yleiseen alioikeuteen.

Asiassa on syytä kiinnittää huomiota myös immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevien tuomareiden työn sisällön ja monipuolisuuden turvaamiseen. Tarkoituksenmukaista ei liene, että immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevät tuomarit käsittelevät ainoastaan tämän yhden jutturyhmän mukaisia asioita.

Kärjäoikeus pitää tarkoituksenmukaisena, että immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevien tuomareiden työnkuva olisi riittävän monipuolinen siten, että tuomarit käsittelevät immateriaalioikeudellisiin asioihin erikoistumisen lisäksi ainakin rajoitetusti myös muiden asiaryhmien mukaisia asioita. Yleisellä alioikeudella olisi käsiteltävien asiaryhmien laajuudesta johtuen markkinaoikeutta paremmat mahdollisuudet varmistaa immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevien tuomarien työnkuvan pysyminen monipuolisena.

Prosessuaaliset ongelmat oikeudenkäyntipaikan määräytymisessä

Työryhmän ehdotuksen pääsäännön mukaan immateriaalioikeudelliset riita- ja hakemusasiat käsiteltäisiin markkinaoikeudessa. Nykytilaan, jossa immateriaalioikeudelliset rikosasiat käsitellään yleisissä alioikeuksissa, ei ehdoteta muutoksia. Työryhmän ehdotuksen mukaan markkinaoikeudessa voitaisiin käsitellä immateriaalioikeudellisen asian käsittelyn yhteydessä myös yleisen alioikeuden toimivaltaan kuuluvia muita riita-asioita, jos kanteet johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

Immateriaalioikeudellisiin riita-asioihin voi liittyä liitännäiskysymyksinä hyvin laajasti eri oikeudenalojen asioita, todennäköisimmin vahingonkorvaus- ja sopimusoikeutta. Näiden oikeudenalojen käsittelyyn asiantuntemusta löytyy kärjäoikeuksista.

Toisaalta ehdotuksen mukaan immateriaalioikeudellinen riita-asia voitaisiin markkinaoikeuden sijasta käsitellä myös yleisessä alioikeudessa, mikäli se liittyisi liitännäisenä asiana alioikeudessa vireillä olevaan rikosasiaan.

On suhteellisen tavallista, että immateriaalioikeudellisissa asioissa asianosainen ensisijaisesti hakee oikeusturvaa rikosprosessilla, jossa asianosaisen etuna riita-asiaan on ainakin viranomaisten selvittämisvelvollisuus sekä vähäisempi kuluriski. Työryhmän mietinnöstä ei ilmene, minkä verran immateriaalioikeudellisia riita-asioita on käsitelty liitännäisvaatimuksina rikosprosessissa.

Ehdotettu järjestelmä johtaisi ainakin teoriassa siihen, että asioiden käsittelypaikka voisi määräytyä sattumanvaraisten kriteerien perusteella ja asianosaisilla olisi mahdollisuus vaikuttaa asian käsittelypaikan valintaan. Käsittelypaikan määräytymisen ongelmat johtaisivat myös muutoksenhaussa erilaiseen muutoksenhakumenettelyyn riippuen siitä, onko asia käsitelty kärjäoikeudessa rikosprosessin yhteydessä vai markkinaoikeudessa. Prosessin viranomaisvetoisuus rikosasioissa saattaa myötävaikuttaa siihen, että immateriaali-oikeudellisia riita-asioita pyritään saattamaan vireille rikosasioiden liitännäisinä.

Lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luvun 14 §:n mukaan asianomistajalla on itsenäinen syyteoikeus rikosasioissa, joissa syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai esitutkintaviranomainen taikka syyttäjä on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se keskeytetään taikka lopetetaan. Asianosaisen itsenäisen syyteoikeuden vaikutus liitännäisasioina käsiteltävien riita-asioiden oikeuspaikkaan on tässä vaiheessa vaikea arvioida. On ainakin teoriassa mahdollista, että rikosasia saatetaan vireille tarkoituksena saattaa liitännäisasiana immateriaali-oikeudellinen riita-asia vireille rikosasiaa käsittelevässä alioikeudessa.

Epäselvyyttä toimivallan suhteen aiheuttaisi myös tilanne, jossa kärjäoikeus immateriaali-oikeudellista rikosasiaa käsitellessään päättäisi lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 3 luvun 3 §:n perusteella määrätä rikosasian yhteydessä esitetyn yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsiteltäväksi erikseen riita-asiain oikeudenkäynnistä säädettyssä järjestyksessä.

Muutoksenhakuun liittyvät ongelmat

Vantaan kärjäoikeus pitää ongelmallisena myös työryhmän ehdottamaa muutoksenhakujärjestelmää, jonka mukaan markkinaoikeuden immateriaali-oikeudelliseen riita-asiaan antamaan ratkaisuun haettaisiin muutosta hovioikeudelta ja jonka päätöksistä edelleen korkeimmalta oikeudelta.

Työryhmän ehdotuksessa on korostettu erityisasiantuntemuksen keskittämistä markkinaoikeuteen ja teknisen asiantuntemuksen turvaamista markkinaoikeusinsinööreillä tai markkinaoikeudessa sivutoimisesti toimivilla asiantuntijajäsenillä. Tällaisia teknisen asiantuntijoita ei kuitenkaan ehdoteta nimitettäväksi muutoksenhakuelimiin.

Työryhmän vähemmistön kannan mukainen valitustie markkinaoikeudesta korkeimpaan oikeuteen olisi ongelmallinen ensisijaisesti perustuslain sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä ja muutoksenhakuoikeutta koskevien velvoitteiden valossa. Ongelmia saattaisi aiheutua myös siitä, että rikosasioiden yhteydessä käsiteltävien immateriaali-oikeudellisten riita-asioiden muutoksenhakuforumina olisi edelleen hovioikeus. Ongelmatonta ei liene myöskään se, että markkinaoikeudessa immateriaali-oikeudellisen riita-asian yhteydessä käsitellyn muun riita-asian, esimerkiksi vahingonkorvaus- tai sopimusoikeudellisen asian ratkaisusta valitusoikeus olisi riippuvainen korkeimman oikeuden myöntämästä valitusluvasta.

Yhteenveto

Edellä esitetyillä perusteilla Vantaan käräjäoikeus ei pidä työryhmän ehdotuksia esitetyssä muodossaan tarkoituksenmukaisina ja toteuttamiskelpoisina.

Lausunnon valmistellut käräjätuomari Tero Kujala.

Laamanni

Heikki Nousiainen